

SHODMONQUL SALOM SHE'RIYATIDA POETIK OBRAZLAR SEMANTIKASI

Sobirova Ismigul

Qo'qon davlat universiteti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya Mazkur maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatining yorqin vakili Shodmonqul Salom ijodidagi poetik obrazlarning semantik yuki tahlil qilinadi. Shoir yaratgan metafora va ramzlar orqali inson ruhiyati, zamon, koinot, tarix va muhabbat kabi mavzular badiiy-falsafiy darajada yoritiladi. Misollar asosida tasvirning estetik vosita emas, balki ruhiy ifoda shakliga aylanishi yoritiladi.

Kalit so'zlar: Shodmonqul Salom, poetik obraz, semantika, metafora, falsafiy tasvir, ramz, zamonaviy she'riyat

Poetika — bu badiiy asarlar ifoda vositalari tizimini o'rganuvchi qadimiy fan bo'lib, adabiyotshunoslikda janr, uslub, oqim va badiiylik mezonlarini tadqiq etadi. O'zbek adabiyotida poetik tafakkur ildizlari Yusuf Xos Hojib, Mahmud Koshg'ariy, Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi mutafakkirlar asarlarida shakllangan. XX asr va undan keyingi davrlarda ham poetik izlanishlar davom etgan.

Shodmonqul Salom zamonaviy o'zbek she'riyatida chuqur ma'naviy-falsafiy qatlamlar bilan ajralib turadigan shoirlardan biridir. Uning obrazlari — zamon, vaqt, tarix, koinot, sevgi va ruhiy holatlarni badiiy talqin qilishda vosita bo'lib xizmat qiladi.

“Yil — dehqondir, hosil ko'targan,

Kutganidek bo'ldimikan chosh.

Yuragimga tuyg'u jamg'argan

Sal narida turibdi qirq yosh.”

Bu misralarda vaqt — sabr-toqat timsoli dehqonga qiyoslanadi. Qirq yosh esa oddiy raqam emas, balki ruhiy kamolot manzili sifatida talqin qilinadi.

“Zamin bekor aylanmas ekan,

Vaqt fazoda fitna tugadi.

Tovonimga kirgan tikanning

Yupiterda hisoboti bor.”

Shoir zamonni global fazoviy kontekstda ko'rsatadi. Quyosh, Oy, Yupiter — bular nafaqat astronomik obyekt, balki ruhiy-falsafiy timsollar sifatida ishlatilgan. Har bir metafora — inson iztirobi koinotda o'z aksini topishiga ishoradir.

“Tomirdagi qonim ko'p qadim,

Buxoriyning tahoratidan

Qolgan suvga yuz chaygil, Dunyo.”

Shoir bu yerda tarix va poklikni uyg'unlashtiradi. Buxoriy tahorati ramzi orqali dunyoni poklanishga da'vat etadi. Bu misralarda tarixiy g'urur va axloqiy sofizlik ustuvor yo'nalishda namoyon bo'ladi.

Tasvir vositasida ichki kechinmalar ifodasi

“Maylimi, o'zimdanda boshlangan,

Bir tutam to'zimdanda ishlangan,

Ruhimning chohiga tashlangan...”

Bu satrlar sabr, iltirab va yurak nidosining ramziy ifodasidir. Shoir o'zini “ko'l bo'lib” tasvirlaydi — bu esa chuqur ruhiy holat ifodasidir.

“Oyning telba bo'lib to'lishini ko'r,

Kechaning borimni olishini ko'r...”

Oy — telba, tun — iltirab, sevgi esa jonning bo'g'izga kelishi kabi kuchli obrazlar orqali ifodalangan. Bu yerda poetik tasvir — yurakdagi og'riqni anglatadi.

Xulosa

Shodmonqul Salomning poetik obrazlari oddiy ifoda emas, balki ruhiy-falsafiy tafakkurning yuksak namunalari. U yaratgan metaforalar orqali o'quvchi faqat ko'rmaydi, balki his qiladi, anglaydi, kechiradi. Shoir obrazlari — shunchaki estetik vosita emas, balki his-tuyg'ularni fikrga, tafakkurga aylantiruvchi qudratli vositadir. Shuning uchun ham Shodmonqul Salom poetikasi zamonaviy o'zbek she'riyatida muhim o'ringa ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alisher Navoiy. Mezon ul-avzon – Toshkent: Fan, 1960.
2. Hayitmetov A. O'zbek adabiyoti tarixi – Toshkent: O'qituvchi, 1974.
3. Sharafiddinov O. She'r va tafakkur – Toshkent: G'afur G'ulom, 1984.
4. Qo'shjonov M. Adabiy tanqid va poetika – Toshkent: Fan, 2002.
5. Normatov U. Poetika va hayot – Toshkent: Fan, 1998.
6. Salom Shodmonqul. @Shodmonqul_SALOM – Telegram kanali
7. “Kutmoq — yuraklarda tangri kamoli” she'ri, @Shodmonqul_SALOM.
8. “XXI asrga aytarim” she'ri, @Shodmonqul_SALOM.
9. “Tomirdagi qonim ko'p qadim...” she'ri, @Shodmonqul_SALOM.